

(acc. plur. neutr.) pr. (vak. balt.) **dī* (plg. PKŽ I l.c.), žr. toliau.

Prielaida, kad enklitiniame pr. **dis* slypinčios dalelytės **de* resp. **di* yra veiksmazodžio imperat. formų pr. **deireis* „žiūrėk“ resp. **dīreis* „t.p.“ redukcijos padariniai (BKĮ 167), yra aiškiai nepatikimà. Ji nepatikima ir dėl to, kad neatsižvelgta į problemą, kaip atsirado didelis panašumas (jis negali būti visiškai atsitiktinis!) tarp enklitinio pr. *din* „jį; ją“ (acc. sing.) ir av. (taip pat s. persų) *dim* „t. p.“ (acc. sg.); bet ši problema, nežiūrint kruopščių ypač Benveniste'o (StB III 121 tt.) ir Toporovo (Прусск. язык I 342 tt. ir liter.) tyrinėjimų, man neatrodo išspręsta. Enklitinis (*i*-kamenis) įvardis av. *dīm* „jį; ją“ (acc. sing. masc./fem.), kaip žinoma, turi tik akuzatyvines (o ne ir nominatyvines) formas [taigi jo (enklitiko!) paradigma — defektinė]. Tokias pat, t. y. tik akuzatyvines (ir *i*-kamenes) formas (defektinę paradigmą) iš pr. katekizmų medžiagos reikia atstatyti ir enklitiniam vak. balt. įvardžiui: vak. balt. **din* „jį; ją“ (acc. sing. masc./fem.) ~ (acc. plur. masc./fem.) **dins* „juos; jas“ ~ (acc. sing. neutr.) **dī* ~ (acc. plur. neutr.) **dī*; plg. PKŽ I 203, tik čia pr. (vak. balt.) nominatyvinės formos [pvz. pr. **dis* (nom. sg.), žr. ir BKĮ 167], kurios niekur nepaliudytos, yra atstatomos be reikalo: dabar man atrodo, kad jos niekada neegzistavo.

Manychiau, kad tame vak. balt. **din* „jį; ją“ ir pan. slypi deiktinė dalelytė balt. (dial.) **dī*, kildintina iš dalelytės (*i*-kamenės) ide. dial. **dī* (dėl jos plg. Pokorny, Idg. etym. Wörterbuch I 183), egzistavusios greta jos alomorfo (*o/e*-kamenio) ide. **de/o* (Pokorny, op. cit. 181 tt.). Tuo šios dalelytės vokalizmo (kamiengalio) „įvairavimu“ nereikėtų stebėtis: ir kitoms dalelytėms (jos visos — nekaitomi žodžiai!) nesvetimas jų vokalizmo (kamiengalio) „įvairavimas“, plg. pvz. dalelytę (*o/e*-kamenę) ide. **g(h)e/o* greta jos alomorfo (*i*-kamenio) ide. **g(h)i* (Pokorny, op. cit. 181 tt.), žr. dar PKŽ I 361 s. v. *-gi*. Iš deiktinės dalelytės (ide. dial. **dī*>) balt. (dial.) **dī*,

jos segmentą (kamiengalį) *-*i* identifikuojant su gimininio įvardžio forma balt. **i* „jį“ (acc. sing. neutr.), atsirado enklitinis (su defektine *i*-kamiene paradigma) įvardis vak. balt. **dī* (acc. sing. neutr.) ~ (acc. plur. neutr.) **dī* ~ (acc. sing. masc./fem.) **din* ~ (acc. plur. masc./fem.) **dins*. Panašiai (bet savarankiškai) iš deiktinės dalelytės (ide. dial. **dī*>) iran. **dī* bus išriedėjusios formos av. *dim* „jį; ją“ (acc. sg. masc./fem.) ir kt.

Baigiant diskusines pastabas, reikia pabrėžti, kad žymaus baltisto Alberto Rosino monografija „Baltų kalbų įvardžiai“ yra tikrai neeilinis mūsų kalbotyros laimėjimas — vienas iš tų negausių darbų, kurie ypač reikšmingi ne tik baltistikos, bet ir indoeuropeistikos progresui.

Vytautas Mažiulis

Zigmas Zinkevičius. Lietuvių kalbos istorija IV. Lietuvių kalba XVII—XIX a. Vilnius: Mokslas, 1990. 334 p.

Tai naujas monumentalios „Lietuvių kalbos istorijos“ tomas, apimantis vėlesnius rašytinio periodo amžius. Kaip pažymėta pratarinėje, jame „nušviečiama lietuvių kalbos istorija nuo rytinio raštų kalbos varianto išnykimo iki dabartinės bendrinės kalbos užuomazgų“ (p. 5). Be trumpos pratarinės ir sutrumpinimų sąrašo, tomą sudaro trys pagrindinės dalys: „Lietuvių kalba paskutiniu Respublikos laikotarpiu“ (p. 7—50), „Lietuvių kalba carinėje Rusijoje“ (p. 51—224) ir „Lietuvių kalba Mažojoje Lietuvoje“ (p. 225—327).

Pirmojoje dalyje aprašoma lietuvių kalbos būklė XVIII a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (LDK). Iš pradžių čia suminimi svarbesnieji istoriniai įvykiai, nemažai prisidėję prie ano meto jungtinės Lietuvos ir Lenkijos valstybės ekonominio, politinio ir kultūrinio gyvenimo degradacijos (Šiaurės karas, vad. Septynerių metų karas, Respublikos padalijimas ir kt.), o toliau gvildenamos Lietuvos dvarininkų nutautėjimo ir prastuomenės lenkinimo, lietuvių kalbos vartojimo viešajame gy-

venime problemos. Dar toliau platokai kalbama apie autoriaus vad. „tradicinę raštų kalbą“, 1737 m. lietuvių kalbos gramatiką ir žemaičių tarmės atstovų raštus.

Nors pirmoji dalis palyginti su kitomis yra trumpiausia, tačiau joje apstu ir platesnei visuomenei nežinomų istorinių faktų, ir naujų lingvistinių duomenų, ir kitaip negu ankstesnių tyrinėtojų traktuojamų dalykų. Pavyzdžiui, kalbant apie lenkų kalbos plitimą bei jos įtaką LDK teritorijoje, užsimenama ir apie priešingą reiškinį — atsineštinius senuosius baltizmus (*girsas* „dirsė“, *krupenia* „kruopų sriuba“ ir kt.) atbėgėlių sentikių kalboje, lituanizmus (*dugnos* „dugnas“, *žanda* „žandas“ ir kt.) Latvijos čigonų kalboje (p. 14). Naujų duomenų pateikta čia ir apie lietuviškų pavardžių bei vietovardžių lenkinimą XVIII a., apie mažai žinomų tokių šio amžiaus religinių raštų atstovų, kaip Jurgio Kasakauskio, Tado Plakevičiaus, Stepono Sabulevičiaus ir kt., kalbą.

Prie naujai traktuojamų, bet ginčytinų dalykų priskirtinas visų pirma autoriaus įsivestas terminas **tradicinė raštų kalba** vietoj „Lietuvių literatūrinės kalbos istorijoje“ (1979) vartojamo **bažnytinės koinė** termino. Pastarasis Zinkevičiui rodosi netikslus dėl to, kad XVIII a. susidariusi tam tikra apibendrinta, bet daugiausia vidurio bei vakarų aukštaičių tarmėmis besiremianti raštų kalba buvo vartojama „ne vien bažnyčios reikalams“ (p. 34). Kad tokia kalba buvo vartojama ir negausiuose to meto pasaulietinio turinio raštuose (kai kuriuose priešaiškų tekstuose, 1737 m. gramatikoje, 1780 m. Šiaulių ekonomijos teismo nuostatuose, elementoriuose ir kt.), tai tiesa. Tačiau neabejotina ir tai, kad tokiai kalbai atsirasti pradžia davė religiniai raštai (visų pirma 1705 m. „Ewangelie polskie y litewskie“ leidimas, kuriame suvidurietintos rytietiškos evangelijos) ir kad tokia kalba buvo **daugiausia** parašyta ir išleista religinių tekstų (tuo neabejoja ir recenzuojamosios knygos autorius, nes rašo, kad XVIII a. „buvo spausdinamos beveik be

išimties tik reikalingiausios religinio turinio knygos“, p. 24).

Žinoma, būtų galima priimti **bažnytinės koinė** termino kritiką, jeigu šio termino vietoj Zinkevičius būtų pasiūlęs naują ir „tikslesnį“. Deja, jo teikiamasis **tradicinės raštų kalbos** terminas yra per daug bendras, kad galėtų atlikti specialaus termino (*terminus specificus*) funkcijas. Juk tradicine galima vadinti bet kokią ankstesniąją raštų kalbą (ne tik tą, kurią autorius vadina „viduriniu raštų kalbos variantu“). Dėl tokio šio termino neapibrėžtumo kartais skaitytojui gali būti ir ne visai aišku, kokia ta „tradicinė raštų kalba“. Tai turbūt jautė ir pats autorius, nes kai kur-jį turėjo skliausteliuose aiškinti: „Iš pateiktos apžvalgos matyti, kad buvusioji senoji tradicinė raštų kalba (vidurinio varianto tąsa) labai nusilpo“ (p. 223).

Taigi **tradicinės raštų kalbos** terminas, ištiesai vartojamas recenzuojamame tome, nėra nei „tikslus“, nei apskritai geresnis už **bažnytinės koinė** terminą. Bene geresnis už šiuo du būtų **vidurietiška rašomoji koinė**, nes jis semantiškai išryškintų tos XVIII a. susidariusios ir fonologijos bei morfologijos lygmenyse labiau apibendrintos rašomosios kalbos terminą pagrindą, bet jis ilgesnis už **bažnytinės koinė** terminą ir todėl mažiau patogus.

Būtų galima ginčytis ir dėl to, ar ta vidurietiška rašomoji koinė buvo Zinkevičiaus vad. „vidurinio raštų kalbos varianto“ tąsa, ar naujas padaras. Tačiau tai jau kita, svarbesnė problema, susijusi tiek su 1705 m. evangelijų teksto kalbine transformacija, tiek apskritai su tolimesne tarmine religinių bei nereliginių raštų linkme ir reikalauja dar specialių istorinių bei lingvistinių tyrinėjimų.

Iš kitų pirmosios dalies abejotinų dalykų minėtina: a) lyčių *pono* „poną“, *wiso* „visą“ ir *pan.* traktavimas kaip hipernormalizmų (p. 27; tai gali būti ir natūralūs tarminiai reiškiniai)¹, b) lyčių *ponu* „ponui“, *karaliu* „karaliui“

¹ Žr. Lietuvių kalbos tarmės. Vilnius, 1970, p. 257.

siejimas su žemaičių tarme (p. 50; tai ir aukštaičiams, pavyzdžiui, pietų viduriečiams, būdingos lytys)², c) tvirtinimas, kad S. Stanevičius, leisdamas antrą kartą anoniminę 1737 m. gramatiką, ją „stipriai sužemaitino“ (p. 29; iš tikrųjų jis nelabai daug įdėjo žemaitiškų lyčių). Nebūčiau linkęs pritarti taip pat iš Vac. Biržiškos perimtai pavardės *Ceraskis* formai: viena, šaltiniuose (pvz., 1803 m. „Kozony podkawonies...“) paliudyta lietuviškesnė forma *Cerauskas*, antra, ši forma gali būti siejama su pavarde *Ceras* ar *Céras*³, o svarbiausia, pastaroji forma jau keliasdešimt metų vartojama bibliografiniuose leidiniuose ir mokslo darbuose.

Antroje, didžiausioje tomo dalyje iš pradžios apibūdinama politinė, ekonominė ir kultūrinė situacija, kurioje atsidūrė lietuvių kalba, carinei Rusijai okupavus Lietuvą, o paskui platokai rašoma apie polonizacijos suintensyvėjimą tuo metu ir lietuvių kalbos persekiojimą (ypač Vilniaus gubernijoje). Dar toliau, panašiai kaip ir III tome, monografiškai apžvelgiamos XIX a. lietuviškų raštų autorių kalbos ypatybės. Pradedama nuo vad. „tradicinės raštų kalbos“, kurios atstovais laikomi vysk. J. A. Giedraitis, R. Jasikevičius ir kt., o po šių pereinama prie žemaičių autorių: Nezabitauskų, Juzumų, A. Klemento, D. Poškos, S. Valiūno, S. Stanevičiaus, S. Daukanto, M. Valančiaus, L. Ivinskio ir kt. kalbos charakteristikos. Toliau eina Rytų Lietuvos autorių — A. Strazdo, K. Aleknavičiaus, K. ir E. Daukšų ir kt. raštų kalbos apžvalgos, o po šių — Vakarų aukštaičių autorių: M. Marcinsko, A. Tatarės, M. Akelaičio, J. Dovydaičio, brolių Juškų ir kt. kalbos ypatybių apibūdinimai.

Jau vien tik čia suminėtos pavardės rodo, kiek daug autorių aprėpiama antroje recenzuojamo tomo dalyje. Tarp tų autorių yra didelis būrys ir tokių, kurių kalba anksčiau niekieno nebuvo patyrinta. Pavyzdžiui, iš žemaičių

² Žr. Ten pat, p. 232.

³ Lietuvių pavardžių žodynas. A—K Vilnius, 1985, p. 378.

autorių čia pirmą kartą trumpai aptartos Antano Bukauskio, Gabrielio Beržanskio, Jono Matulevičiaus, Mikalojaus Stankavičiaus, Karolinos Praniauskaitės ir kt. kalbos ypatybės; iš rytų aukštaičių — Ansgaro Rožėno, Klemenso Kaičio, Prano Vaicekausko, Lauryno Bortkevičiaus, Andriaus Klango, Baltazaro Pakolio, Juozapo Tamulevičiaus ir kt., o iš vakarų aukštaičių — Motiejaus Brundzos, Mykolo Gadliausko, Anupro Jasevičiaus ir kai kurių kitų. Nors pastarieji autoriai yra mažai kam nežinomi, tačiau jų kalbos ypatybių išskelimas gerokai praplečia ir patikslina ligi šiol turėtą XIX a. lietuvių rašomosios kalbos vaizdą.

Antroje dalyje pateikta ne tik labai daug naujų raštų kalbos duomenų, bet ir gerai pamatuotų tiek lingvistinio, tiek istorinio pobūdžio apibendrinimų. Pavyzdžiui, visai pagrįstai čia tvirtinama, kad „S. Daukantą galima laikyti lietuvių tautinio atgimimo pirmtaku“ (p. 149), kad „Daukantas laikytinas ir mūsų mokslinės literatūros carinėje Lietuvoje pradininku“ (p. 156). Iš tikrųjų, jeigu nebūtų Daukanto, vargu ar būtume sulaukę „Aušros“ ir apskritai tautinio atbudimo XIX a. pabaigoje. Taip pat jeigu nebūtų jo istorinių veikalų, mokslo populiarinamųjų knygelių, negalėtume sieti lietuvių mokslinės literatūros ir mokslinio rašomosios kalbos stiliaus su pirmąja XIX a. puse. Tačiau kažin ar yra tvirtesnio pagrindo Edvardą Jokūbą Daukšą sulyginti su Daukantu ir laikyti „mūsų tautinio atgimimo pirmtaku“ (p. 193). Tiesa, drauge su Vac. Biržiška E. J. Daukšą galima vadinti karštu lietuvių patriotu, nes jis gynęs lietuvių kalbos teises, kurstęs žmones dėtis prie 1863 m. sukilimo ir t.t.⁴, tačiau tokios įtakos kaip Daukantas lietuvių tautiniam atbudimui jis, žinoma, neturėjo.

Trečioje recenzuojamojo tomo dalyje aprašomas lietuvių kalbos funkcionavimas XVIII ir XIX a.a. Mažoje Lietuvoje. Čia, kaip ir ankstesnėse dalyse, pradedama nuo politinių, ekonominių ir kultūrinių sąlygų apžvalgos, trumpai užkliudomas lietuvių kalbos vartoji-

⁴ Vaclovas Biržiška. Aleksandrynas. III. Čikaga, 1965, p. 409–410.

mas viešajame gyvenime, o toliau (taip pat trumpai) paliečiamas Mykolas Merlinas, Jonas Šulcas, religinio turinio literatūra, oficialieji raštai ir kalbotyros darbų autoriai: Frydrichas Vilhelmas Hakas, Jokūbas Brodovskis, Pilypas ir Povilas Ruigiai, Gotfrydas Ostermejeris, Kristijonas Gotlybas Milkus. Skyriumi kalbama apie grožinę literatūrą ir Donelaitį, Liudviką Rėzą, prie kurių prišliejami ir kai kurie mažesnio masto autoriai (Natanelis Frydrichas Ostermejeris, Gotfrydo vaikaitis, ir Jonas Ferdinandas Kelkis). Baigiama ši pasakutinioji dalis platoku skyriumi apie germanizacijos stiprėjimą ir Frydrichą Kuršaitį su prikergtais prie jo Rudolfu Andriumi Cipeliu, Frydrichu Bekeriu ir Karoliu Rudolfu Jakobiu.

Šioje dalyje greta labiau žinomų vadovėlinių dalykų taip pat yra ir naujų ar naujai traktuojamų kalbos duomenų, ir iš naujausios mokslinės literatūros surankiotų naujų istorinių faktų, ir naujų apibendrinimų. Pavyzdžiui, jau pačioje šios dalies pradžioje randamas tvirtinimas, kad lietuvių kalba Rytų Prūsijoje ir XIX a. pirmoje pusėje klestėjusi (p. 225). Šitokią tvirtinimą galima laikyti nauju todėl, kad kai kurie kiti tyrinėtojai yra rašę apie laipsnišką rašomosios kalbos menkėjimą tuo laikotarpiu⁵. Katras iš šių tvirtinimų yra tikslus, dabar dar nelengva pasakyti, nes neturime specialesnių to laikotarpio Rytų Prūsijos lietuvių kalbos tyrinėjimų. Tačiau šnekėti apie kokį ryškesnį lietuvių kalbos klestėjimą anuo metu tame krašte nėra tvirto pagrindo: tam prieštarauja ir recenzuojamame tome pateikti istoriniai bei kalbiniai faktai (jau nuo 4-ojo dešimtmečio pradžios vokiečių valdžios sustiprintos germanizacinės priemonės, nukreiptos prieš lietuvių kalbos vartojimą, germanizmų pagausėjimas religiniuose raštuose ir kt.). Nekelia abejonių tik tai, kad geresnė, XVIII a. lygio, buvo pirmųjų XIX a. dešimtmečių to krašto kai kurių autorių (pvz., L. Rėzos, D. Zetegasto) kalba.

⁵ J. Palionis. Lietuvių literatūrinės kalbos istorija. Vilnius, 1979, p. 151.

Ypač daug įdomių ir iš dabartinių lituanistų akiračio išsprūdusių kalbos duomenų esama platokame kalbamosios dalies skyriuje „Germanizacijos stiprėjimas“. Be kita ko, čia, pasirėmus H. Frischbiero, O. Natau ir kt. vokiečių tyrinėtojų darbais, pateiktas nemažas pluoštas lietuviškojo substrato elementų, daugiausia leksikos lituanizmų, Rytų Prūsijos vokiečių kalboje (pvz.: *butschen* „bučiuoti“, *Truschel*, *Truschke* „triušis“, *Warszke* „varškė“ ir kt.).

Pasitaiko šioje, kaip ir kitose dalyse, kiek ir netikslumų. Pavyzdžiui, rašoma, kad Donelaitis vartojęs grafemą *ë* (p. 277). Iš likusių jo rankraščių matyti, kad tokios grafemos jis nevartojo: reguliariai dvibalsį [ie] žymėjo digrafu *ie*⁶. Grafemą *ë* į savo parengtą Donelaičio raštų leidimą, kaip ir į kitus savo raštus, įsivedė A. Šleicheris, kuris ją veikiausiai nusižiūrėjo iš S. Daukanto, nes pastarasis *ë* vartojo jau savo „Prasmoje Lotinų kalbės“ (1837). Be abejonės, korektūros klaidomis laikytina netiksliai išspausdinta p. 144 „Universitas Linguarum Litvaniae“ išleidimo data 1727 m. (= 1737), taip pat p. 171 netiksliai nurodytas gen. M. I. Paleno atsišaukimo perspaudas (jis paskelbtas ne 5-me, bet 7-me „Tautos ir žodžio“ tome). Tačiau tokių netikslumų nėra daug, ir už tai tiek knygos autorius, tiek knygą išleidusi „Mokslo“ leidykla nusipelno pagyrimo.

Čia suminėti kai kurie ginčytini, abejotini ar tikslintini dalykai, suprantama, esmingai nesumažina didelės Z. Zinkevičiaus naujo, ketvirtojo, „Lietuvių kalbos istorijos“ tomo mokslinės ir informacinės vertės. Šis tomas, kaip ir visi ankstesnieji, dėl lingvistinių, istorinių, biografinių duomenų gausumo, naujos kai kurių jų interpretacijos bus įdomus ir naudingas ne tik kalbininkams, bet ir lietuvių literatūros, kultūros istorikams (juoba kad XVIII–XIX a. lietuvių kalbos istorija labai nedaug tetyrinėta).

Baigdamas norėčiau pasamprotauti dar dėl vieno bendro, III ir IV „Lietuvių kalbos isto-

⁶ Žr. Kristijono Donelaičio rankraščiai. Kaunas, 1955.

rijos“ tomams būdingo metodinio pobūdžio klausimo. Šiuose abiejuose tomuose daugiausia ribojamasi rašomosios kalbos (autorius vadinamos „raštų kalbos“) tekstais: monografiškai aprašomi atskirų autorių biografiniai ir bibliografiniai duomenys, nagrinėjamos jų kalbos ypatybės vieno ar kito amžiaus istoriniame fone ir t.t. Taigi faktiškai tuose tomuose daugiausia nagrinėjama rašomosios kalbos problematika ir tikrai retkarčiais užsimenama apie atskirus kitų kalbos tipų (tarmių, šnekamosios koinė) struktūros ir raidos reiškinius. Todėl lietuvių kalbos tarmių raida, kaip vienas iš svarbių sudėtinių šios kalbos istorijos komponentų, lieka lyg ir nuošalyje. Suprantama, rekonstruoti rašytinio periodo lietuvių kalbos tarmių sistemas ir nušviesti jų plėtojimąsi atskirais laikotarpiais (ypač dabai, kol dar nedaug turime parengiamųjų darbų) yra be galo sudėtingas uždavinys, tačiau iš autoriaus, žybaus ne tik sinchroninės, bet ir diachroninės dialektologijos specialisto, gal bent ateityje galima tikėtis ir tokios rūšies sisteminių tyrinėjimų.

Jonas Palionis

Algirdas Sabaliauskas. Lietuvių kalbos leksika. Vilnius: Mokslas, 1990. 335 p.

Žinomas lietuvių leksikos tyrinėtojas A. Sabaliauskas anksčiau yra paskelbęs nemažai straipsnių, kuriuose aiškina žemės ūkio augalų pavadinimų kilmę, bei atskiras studijas, skirtas lietuvių kalbos leksikos raidai (žr. LKK, 1966, 8, p. 5—141), baltų kalbų naminių gyvulių pavadinimų istorijai (žr. LKK, 1968, 10, p. 101—190) ir kt. Naujausioje savo knygoje, kuri yra lyg ir minėtų darbų apibendrinimas, pasak jo paties, „remiantis svarbesniais indoeuropiečių kalbų etimologijos veikalais, ypač minėtuoju E. Fraenklio žodynu, mėginama parodyti lietuvių kalbos leksikos sudėtį, išskiriant senosios indoeuropietiškos leksikos sluoksnį, bendrąją baltų ir slavų kalbų leksiką, parodyti tik baltų kalboms, tik lietuvių kalbai būdingos leksikos sluoksnius. Kadangi ligi

šiol neturime istorinio lietuvių kalbos žodyno, tai ir stengtasi parodyti (kiek leido turima medžiaga), kuriuose rašto paminkluose vienas ar kitas žodis vartojamas“ (p. 5). Šiam tikslui autorius pasinaudojo ne tik akademinio „Lietuvių kalbos žodynu“, bet ir Cz. Kudzinowskio, J. Kruopo bei K. Morkūno sudarytais senųjų autorių žodynais, indeksais ir K. Pakalkos bei V. Drotvino parengtais K. Sirvydo žodyno bei „Lexicon Lithuanicum“ naujais leidimais. Visą nagrinėjamą leksiką autorius pirmiausia skiria į dvi grupes: paveldėtąją ir skolintinę. Tiek paveldėtąją, tiek skolintinę leksiką A. Sabaliauskas toliau skirsto ne tik pagal kilmę („Senoji indoeuropietiška leksika“, p. 7—110; „Bendroji baltų ir slavų kalbų leksika“, p. 111—141; „Tik baltų kalboms būdinga leksika“, p. 142—193; „Tik lietuvių kalbai būdinga leksika“, p. 194—223; „Pabaltijo finų skoliniai“, p. 224—227; „Lietuvių kalbos slavizmai“, p. 227—257; „Lietuvių kalbos germanizmai“, p. 257—268; „Lietuvių kalbos latvizmai“, p. 268—275; „Kitų kalbų skoliniai“, p. 275—283), bet ir į didesnes ar mažesnes semantines grupes. (Tiesa, be minėtų skyrių, knygoje dar aptariama „Pirmųjų rašytinių kalbos paminklų leksikos ypatybės. Naujų žodžių kūrimas“, p. 284—298; pateikiama „Santrumpos“ (literatūros ir kitos), p. 299—305; „Lietuvių kalbos žodžių rodyklė“, p. 306—329). Žinoma, dėl tokio medžiagos pateikimo galima ir paabejoti, nes tai pačiai semantinei grupei priklausantys žodžiai (turima galvoje įvairūs skoliniai) atsiduria skirtingose vietose. Skaitytojui, atrodo, parankiau būtų, jeigu visi tai pačiai semantinei grupei priklausantys žodžiai būtų buvę pateikti vienoje vietoje, sakysim, aptariant bendrąją baltų ir slavų (o galbūt ir germanų?) arba tik baltų kalboms būdingą leksiką. Be to, atskirai aptariamieji skoliniai vartojimo sferos požiūriu taip pat nėra vienodi. Dauguma knygoje pateiktų slavizmų ir germanizmų yra vartojami ne tik beveik visose tarmėse, bet ir bendrinėje kalboje, o didesnė dalis autoriaus aptartų latvizmų randami tik vieno kito rašytojo (S. Dau-